

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

www.angp-hb.co.za

info@angp.co.za

NZEMA

SONLA AHONLE

Copyright ANGP

COPYRIGHT

ISBN 0 -98367 - 80 - 5

E-MAIL: info@angp.co.za

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

P.O. Box 2191, PRETORIA, 0001, R.S.A.

(A Gospel Literature Mission financed by donations)

(Reg. No. 1961/001798/08)

SONLA AHONLE

NANA NYAMENLE ASONE SUA ANZEE ABONSAM
ADWUNLI SUA

1 John 3:4-10.

Buluku ehye enne fofole. Olumuale ovindele Fenlanze wo evole keye eya nwio mo eze eho la anu. Buluku ehye eva wienyi nee nyilale emaa menli doho. Ole ke sunsum neanlee mo njinya anzee raale kola nea nu nu ye Sunsum gyinlabela kemo Nyamenle si nea la. Bie mo enu be ahonle ne mo mo wo etane nu la, zohane ati olua zole beli be etane ho nyane. Ehye ati ene benyia ahonle nee sunsum wo be nu.

Mele mo elékenga buluku ehye la, owo ke enu ye ke neanlee mo enea nu a enu e ho la. Saa esonle bozonle anzee esonle Nyamenle anzee sonla mo ehwi o nyunlu bile ke ninyendane ala yee oye la o, owo ke enu e ho neanlee ne anu kemo Nana Nyamenle nu ye la. Ye ekela ne ye Nana Nyamenle nea a na te ye ho nane anzee ye nyunlu o.

Abonsam le adale nabelabama be ze; awozinli kabikabi nu kpanyinli a le abonsam. Abonsam kakyi o ho ke Anumabovole noko akee te Anumabovole o, na abonsam o. Oye a abonsam bo adale na eza obelabela menli la ati saa awie biala nu abonsam nvoninli a enee yeva eya. Kemo momoane ne ode la zohane ala yee ene mele edee ehye anu adale nabelabama kakyi be ho ke bele Nyamenle edoavolema a. (2 Cor. 11:13-14).

Abonsam, alehyenle biala elabelabela menli anzee elasekye menli adwenle amaa beahwe be ho beavi Nana Nyamenle ezonlenle nu, amaa be rele avi be Pepedievole Jesus Christ. (2 Cor. 4:4). Menli mo awozonle nee abonsam belabela be maa be rele fi be Nyamenyle la enze ke belako eyelale anzee ezekyele anzee munzule mo onne awielee la anu. Bewu wo Nana Nyamenle anyunlu anzenye abonsam eli be

ηο zo belemgbunli (Eph. 2:2).

Zehae ati Jesus Christ m̄o le Nyamenle Ra ne la rale aleabo amaa Yeazekye abonsam gyima ne. (1 John 3:8). Beva be ηο bewula Nana Nyamenle asa nu. Beho betia abonsam na odaye noko okovi be ηο eke. Behwe bebikye Nyamenle na Odaye okohwe okobikye be. (James 4:7,8).

Mele m̄o elékenga buluku ehye anzee elénea nvoninli ne m̄o la enee elénea edawo mumua ne wo ahonle ne anu. Bo modenle na nea wo ahonle ne anu nea ye gyinlabelé ké si de la. Saa enu ké wo ahonle ne wo etane nu a, bo modenle na mmafa efea, ka wo etane ne kile Sélévole. Saa yéka ké eteyele etane a enee yelabelabela ye ekela, okile ké yénga n̄hale. Saa yéka ye etane ne yekile Sélévole ne a Nana Nyamenle bava ye etane ahye ye amaa ye ηο ade. Saa yéka ké yeteyele etane a enee yémaa Nyamenle ébo adalé, okile ké yenni Nyamenle edwéke zo. (1 John 1:8-10). Bebele be ηο aze wo Nana Nyamenle asa nu amaa Yeava be etane yeahye be na Yeava Jesus Christ mogya ne yeawowo be ηο.

Nyamenle anzee abonsam sie wo. Ele akelé emaa etane anzee Nyamenle sonvole. Saa etaneyele di ε ηο zo kunim a mmasu kpolora. Bezu bevéle Nyamenle na olua O ra Jesus Christ m̄o rale ale abo raliele etanevolema ngoane la ηο zo bekeye be wo etane nu, bekebuke be nye bekeye be wo awozinli nu. Jesus Christ vale ye wienyi ne réléle ye. Orale ké obaye ye yeavi abonsam nee etane asa nu. Olua O ti bekpone ye bevi etane nu. Yegyí Nana Nyamenle m̄o ze ε ti anu, ηu ninyene kpokpoti, m̄o eveale debie biala le wienyi maa ye la anyunlu. Enehola eheneva ε ηο anzee wo ebela m̄o ébo la wo Nyamenle anyunlu. Yemo m̄o yele enzonle la duzu ati a akee saa beka edwéke a enee oghede ε? Yemo m̄o bole enyele la duzu ati a onne ké oghu debie ε? (Ps. 44:9). O nye wo awie biala ye ebela ebóle zo. Oghu awie biala nyéle mualá. Ninyendaneyevoma enne awozinli kabikabi anzee ewule elawolé m̄o bekola befea be ηο nu a. (Job. 34:21-22). Awie biala engola enea o ηο oboaleke

Awulae ɲu aleεabo ninyene muala. Nyamenle kile ɔ ɲo maa menli mɔɔ be ahonle di munli wɔ ye afoa nu la. (2 Chron. 16:9; John 2:24).

Nyilale εha εtanevole mɔɔ bekeva ye εtane bekehye ye na bekeheda ye εtane ne azo la. Nyilale εha sonla ne mɔɔ Nyamenle keha ye ke ɔnne ninyendanevole anzeε ɔmmo adale la. (Ps. 32:1-5). Kenga Nyamenle Ayεleye Edwene ne mɔɔ ɔ zo abulanlu nee ko ne la. (Ps 51) Jesus εlefele ke “Bedabe mɔɔ bele gymayevolema mɔɔ belefe be gyma eyele nu la berela Me ɲo εke na Mebamaa be εɲomenlelele. (Matt. 11:28-30).

NVONINLI Mɔɔ LUMUA

Nvoninli εhye kile bozosonvole anzɛnye εgtanevole mɔɔ aleεabo anyiabεɲo yeε ɔdoa ye na ɲonane ne eli ɔ ɲo zo belemgbunli la. εhye a le sunsum nɔhale neanleε ne keɔmɔ Nana Nyamenle si nea ye la. εtanevole zεhae mɔɔ yeleka ɔ ɲo edweke la anye ngɔkɔle ne mɔɔ le monzomonzo la kile nzabole.

Kenga mmelebule buluku ne mɔɔ ɔ ti abulanwiɔ nee nsa, ye nyeyeleε nu abulanwiɔ nee ngɔnla ɔfa okodwu abulasa nee nwiɔ ne azo la. (Proverbs 23:29-32) Ose, “ɲoane a munzule wɔ ɔ ɲo a? ɲoane a anye εbolobolo weɲo a?” Bedabe mɔɔ beɲo nza a betenla beɲo dedee be ti mi ka nu la beɲe yeε saa be nye zo kyi be a bekoɲpɔnde nza ngakyile ngakyile bieko beɲo a, wɔ mele mɔɔ alumua edee ne keɔɔ be feleko nu la. Mmakpɔnde nza ne mɔɔ anye le koɲkɔle mɔɔ saa ɔwɔ kaɲele nu a owu awube la. Nzinlii nza ne babo wɔ; ɔbaha wɔ ke εwɔle la. Mɔɔ εkebo zεhae la saa εɲu raale a wɔ ahonle kehwε ɔkoɲmaa εkeha edweke mgbane mgbane.

Wɔ tile nu yeε sonla ahonle ne mɔɔ ka εtaneyele ɲo edweke la de a. Ahonle ne yeε le ye εtane ne mɔ sua a. εtane mɔɔ yeε la kosoti de ahonle ne anu. Nyamenle se, “Ahonle ne le adale tεla ninyene muala eza ɔle asa anzeε ninyendanevole. ɲoane a kehola keɲu ye a? (Isr. 17:9)

1. NVONINLI MƏJ LUMUA

Jesus ɔdaye ɔhanle ke “Wɔ sonla ahonle nu yee adwenle etane ke agyale ezekyale, huhunli ebela, kodiawuyele, ewuale, anyeboloyele, asayele anzee ninyendaneyele, adale nabalabayele, adwenletane enyianle, anyehoanlebule mgbane mgbane, ngoaseade nee ninyendane mo ha la amuala vi ba a (Mark 7:21-23).

1. BƆYELA NE

Abodee ne mo lumua la a le aloma beyela. O le aloma kenlema. Oka etane ne mo befele ye mpanisem anzene mgbanyizonle la ago edweke. Lucifer mo ahee le agumabovolema ne mo kpanyinli mo de Nana Nyamenle kenlanee la, nzinlii olua mgbanyizonle anzee mpanisem ti honle tiale Nyamenle. Oyele abonsam (Isaiah 14:9-17). Abonsam ene le awozinli nu bovole.

Mpanisemyele le ngakyile doogo. Bie mo le mpanisem anzee mgbanyizonle oluake bele ezukoa anzee nnanke, mmoane, azua, azele anzee adeladee mo awole yo se a. Bie mo tu be ho oluake be ho ye fe. Bie mo tu be ho oluake bevi maanle anzee aako kpale nu, oluake beze homa kpole, be ho ye se, bele ninyene doogo, be ho nane le tonlotonlo nee ninyene doogo mo eha la amuala. bie mo bo modenle ke befa ngeba beagua be sa akome nu, befa asomadee beawula be nzo nu bebbo ngonle wo be nyunlu nee be ho nane nu, wo mele mo Nyamenle ehyehye sonla baka ne gyeeenye la. Nyamenle tia sonla biala mo le mpanisem la yee omaa sonla mo le belevole la elole. (Peter 5:5). Nyamenle kyi mpanisemyele anzee be ho zo ememanle. (Proverbs 8:13). “Mpanisem anzee mgbanyizonleyele enva sonla endwu eleka bie yee sonla mo memaa o ho zo la ongola ongo o nyunlu wo debie biala anu.” (Proverbs 16:18).

2. TWEA NE

Twea ne kile huhunliyele, evinli evinlibela. Obo o ho anyemgba. Menli doogo le ke twea ala la. Menya eleka biala mo beko la enee bebbo bo ke bekulo mmaale yee mmaale noko eleka biala mo bekedwu la enee bedabe noko belekulo menya. Huhunliyele nee agyalezekyale ezo doogo wo mele

ehye mo anu. Mgbavole nee mmelera bengola benzo be ho yee bedabe menya anzee mmaale mo wo agyale sua nu la zohane ala. Ahunlavole menya nee mmaale bedabe bengola benzo be ho; agyalezekye ala yee belua nu besekye a. Sodom etaneyele ne mo befele ye "mgbula" la ezekye menli doho. Oluu zehae ati Jesus bole anohoba bie anzee onunli ye zhanle ye deba ke wo awielee kenle ne anu debie biala baye ke Sodom nee Gomorrah mele zo la. Menli bie mo befele be Zulu nee bie mo mo vi Basuto la nee maanle doho anu amma feie huhunli sonla (sonla mo kulo mmaale anzee menya somaa la) "TWEA". "Sonla zehae enne agyalile wo Nana Nyamenle Belemgbunli Maanle ne anu." (Rev. 22:15). Zohane ati fuandi huhunliyele muala gua. Etane biala mo sonla biala ye la honane ne enze hole bie kyese huhunli etaneyele ne mo sonla ye a oka o ho nane ne la. "Duzone?, enze ke e ho nane ne le Nyamenle sua o? Sonla biala, njinya o, raale o, mo kema evinli biala kera odaye sonia baka ne ago mo fale huhunli ninyene ho kemo sonla baka ne le Nyamenle sua la, Nyamenle kezekye sonla zohane oluake Nyamenle sua biala owo ke o oye nuanzanuanza (1 Cor. 3:16-18; 6:15-20).

3. KPOLIKE NE

Kpolike ne kile etane ne mo befele ye nzabole nee adidikpoku la. Kpolike di debie biala mo okonyia ye la. Onze ale mo enne kpale la. Biala mo o sa kedoo zo la enee yili kemo menli ne mo bie mo de la. Menli ne bie mo di nane mo o ngomekye okowu la. Saa ewule a ehu ye o, saa bezole o kominza a yiwu o, bemkpa nu. Beno mogya, bedi ahila nee bote mo wo mele mo Nyamenle se yemmadi la. (acts 15:20) (Isaiah 66:3-7). Eza yeanga ye zo, besekye be ho nane anzee begua be ho evinli oboaleke bedi teba, begua asela anzee beno abua anzenye sigalate. Ninyene zehae mo enne subane kpale oluake oku ye sunsum yee eza ofa ye oko etane nu. Abonsam maa ye ti akunlu ba abua anzee sigalate enlonle zo na kyese Nyamenle na yeahwe ye yeavi subane etane zehae anu. Mgbavole nee mgbanyinli engola ennu munzule mo wo nzabole nu la. Nzabovo biala enjeli agya biala wo Belemgbunli Maanle ne anu. Nza ne

moo befele ye Bia (Beer) la enne alee moo bedi be ko yi a. Sonla no ala omaa okyi o nye zo omaa ye adwenle ye sesakaa amaa olua zo yeaye ninyene mgbane mgbane. Sonla bo nza a omaa oye evinlivinli anzee huhunli ninyene yee eza omaa mele ne bie dwu zo a oku sonla. Nzabole yee maa ehye amuala si a. Saa sonla nye gyi zo kaanye a oneye ninyene mgbane mgbane moo le zehae la. "Nza belebela sonla yee nuhua ne moo anu ye se kpale kpale la le munzule oluake omaa yefa eya dahuu: Sonla biala moo kemaa nza kobelebela ye la enee onze hellebe (Proverbs 20:1). Moses mela ne se saa sonla biala le o ra njinya na onno nza ke tandi a, owo ke bekpa ye awole beku ye beto ye lo. (Deut. 21:19-21). Menli moo ye nza moo bo la be etane moo beye la le ke etane moo bedabe moo betone nza anzee beno la ye la. Nyamenle se, "Munzule eha menli moo bo la." (Isaiah 5:22). "Munzule eha awie biala moo maa o gogo nza ke onlo la." (Habakkuk 2:15). "Mmamaa bebelebela wo. Huhunliyema, bozonlesonvoma anzee nwule (menlli moo wua la) anzee anyeboloma anzee MENLI MOO NO NZA KE TANDI la eheli agya biala wo Nana Nyamenle Maanle ne anu (1 Cor. 6:9,10).

Akee nonane ne gyima moo enne kpale noko akee odi la a le ehye mo: eyeye mmaka mmaka ne abaaba, bozосonvole, ayeneyele, ekpale, nee moo eha la amuala. Bedabe moo beye ninyene mgbane mgbane ehye mo la amuala ehchola eheli agya biala wo Nana Nyamenle Maanle ne anu, (Gal. 5:19-21). Mmano nza moo le ke bia (beer) la. Maa Sunsum Nuanzananza eyi wo tekee. (Eph. 5:18). Jesus ka kile menli moo nzuhone ku be la ke, Awie biala moo nzuhone ku ye la orla me ho eke na oranlo ngoane nzule ne bie gyene moo ondua ezukoa biala a." (John 7:37,38). "Ao! awie biala moo nzuhone ku ye la, orla nzule ne ajo, moo enne ezukoa la yemo orla; bela, meleke nee nza moo benva ezukoa bendo la wo eke. Duzu ati yee befa ezukoa beto debie moo enne alee anzee bedi a be ko ennyi la e; duzu ati yee bepele debie moo ennyi be ko la ajo e? (Isaiah 55:1-2).

4. ƐƆƆƆƆƆ NE

Nane ƆƆƆƆƆƆƆ Ɛhye kile Ɛtane ne mɔɔ befele ye Mgbovonleyele anzeƐ kenletusiele (yemo a le ke alehyenle biala ese “ɔye a meƆƆƆƆ anzeƐ mebaye) nee ayene. Sonla mgbovonle beƐo ye benea dɔƆƆƆ. Mgbovonle sonla biala kulo ke owua ninyene tela ke ɔƆƆƆƆ gyima. Ewuale deƐ mɔɔ nee ye lua la a le Kodiawuyele.

Sunsum mgbovonleyele twe ye fi asone eyele nu, ɔtwe ye ofi Buluku Ɔuanzanuanza ne Ɛgengale Ɔo, yeƐ eza ɔtwe ye ofi asone Ɛhole nu. Ɔtwe ye ofi Nana Nyamenle Edweke ne mɔɔ maa ye ngoane mɔɔ ɔnne awieleƐ la aƆo. Sonla biala mɔɔ ɔye a ose, “ɔye a meƆƆƆƆ, ɔye a meƆƆƆƆ la” sekye debie.

ƆƆƆƆƆ dedee la Ɛnee akee deƐ zohane wɔannya mele biala wɔanye ye fee. Etu Nana Nyamenle edweke ne esie Ɛhyema anzeƐ siane bieko anzeƐ Ɛvole bieko, kokpula mele mɔɔ ekewu arelevile nu mɔɔ Ɛ sa Ɛnga Nyamenle moale biala, Ɛ sa Ɛnga ngoaneliele biala yeƐ Ɛ sa Ɛnga Awulae Jesus Christ la. Olua Ɛhye ati Nyamenle se, “Saa ekedie me edweke ne a Ɛnee Ɛne kenle ko Ɛhye bɔ mɔdenle na tie.” Ninsinlima anzeƐ nyenema, ƐƆƆƆƆ abonle nnyile yeƐ befa be diedi kosoti bewula nuhua wɔ mele mɔɔ Nyamenle ala yeƐ ɔwɔ ke befa be rele anzeƐ diedi kosoti bewula ye nu la. Sonla Ɔo to ye anzeƐ ɔwɔ emianle nu a kemo okozu ɔƆƆƆƆ anzenye ɔƆƆƆ ɔ rele okowula Nana Nyamenle nu la ɔfa ɔ rele amuala owula abaaba nee ndinli ndinli, awole mgbole mgbole, nane mmene nee ninyene mɔɔ ewuwu la anu. Ɛhye amuala ninsinli ne anzeƐ sonla ayene ne a maa ahenle hole ko ne fa ɔ rele wulawula be nu a wɔ mele mɔɔ Nana Nyamenle Bedevinli mɔɔ sie debie biala la yeƐ ɔwɔ ke yeƐfa ye rele yewula ye nu la. Nyamenle hanle hilele Israelma ke “Bemmadie ayene anzeƐ ayile biala besinza be Ɔo.” (Ex. 22:18). “Ɔnne kpale ke awie biala ko ninsinli Ɛke ke ɔko yeaƆbiza ɔ Ɔo anzeƐ ɔye magyiki, anzeƐ zye ayene ninyene, anzeƐ obizabiza Ɔomenle yeamaa yeaye debie yeamaa ye ɔboaleke Nyamenle KYI NINYENE ƐHYE MƆ AMUALA.” (Deut. 18:10-12). “Mmadie ninyene Ɛhye mɔ mɔɔ bedede

sunsum zehae mo moo kola yee ninyene hoangoane ehye mo la edi, yee mmatoa bebo zo na bekezekye wo, Medame yee mele wo Awulae Nyamenle ne a.” (Lev. 19:31). “Yee sonla biala moo okodoa nnyenema anzee awozonle ninyene zehae mo la mebahakyi me nzi meazi ye na meahwe ye meavi menli ne mo anu. Beziezie be ahonle ne mo anu na beye be ho bevi etaneyele nu. Bemmanyee etane oluake mame yee mele Awulae Jesus Christ, o ngomekye yee okola oye ye sunsum, ye ekela nee ye honane ayile a. Yemo yee okola ofa ye etane moo yeye la amuala okye ye a ezaSaa awie ende kroke wo be nu a bema a ohonu asone mgbayima ne mo (te ninsinli ne o) na maa beye asone bema ye na diedi asoneyele ne kelie ahonle na Awulae kema okode kroke. Saa yeye etane a bekeva bekehye ye, Wo evonle moo wovo anzee debie etane moo woye la ka kile e goho, yee beye asone bema be ho ngoko ngoko amaa beade kroke.” (James 5:14-16).

Mele moo elekenga buluku ehye la enee Nyamenle eletende ahile wo, oleka yeahile wo ke eli wo etane ne mo ago nyane na eba e ho ewula Nyamenle asa nu. Ehojo sunsum ne moo wo wo ahonle ne anu la eletu wo azukue ke, “Mmapele eye moo Nyamenle se eye la, ehyema ekeye, dapene bieko ekeye, fa sie evole bieko na woye. Ka kile e hu kolaa, ka kile e ye, biza e ze kola a, gya raale kolaa, ye e mma ne mo nzonle wo be ho nane nu kolaa na woye moo Nyamenle se eye la. Kemo ekedie moo Nyamenle elekaka ahile wo la abonsam adale nabalaba ne yee eletie o ne a. Mo eletie ehjo ne ane la wo ahonle ne odaye obaye esesebe ke ehjo abonle la yee eza wo ahonle ne baye nyaanya ke ehjo edee ne la.

5. EHOLE NE

Nane ehye ago ye ezulole, odi o goho mo nane yee odi debie biala moo le ngoane wo ye nu la. Nane zehae kile eya evale nee ahonle kpole elele. Ofa sonla oko nindanvo anzee ati esesebe nyelee nu, ndanehanle nu, amowa nu yee kodiawu ebela nu. Oye a menli moo le ahonle doho anzee befa eya doho la saa beno nza bebo a bengola

benzo be ho. Menli mo le foanvoanle la amaa beahola babo nindanvo ebe la anzee beahola beaye nyee etane biala la beno nza beama oba be nye zo. Nza ne mo beno la ole ati esesebe debie (Deut. 32:33). "Nzenale le debie kpale maa etanevole, Nyamenle ye e adi nzenale a." Jesus se, "Kulo wo akpovolema." Nyamenle bole ye anohoba ke saa yefa ye goho mo ago edweke yekye be a daye Nyamenle okova yedaye ye ho edweke okhye ye.

6. EWOLE NE

Abodee ehye yemo a mele bie anu belebelale Adam nee Eve wo Eden tola ne anu ke bezekye agoroeyele kenlema ne mo wo be nee Nyamenle avinli la Abonsam akunlu andwo ke mo Nyamenle lelew ehulole wo Adam nee Eve mo olumuale obole be la. Oyele Abonsam ahyi ke yemaa Adam nee Eve belenea aleabo ninyene kosoti azo wo mele mo ahee Lucifer, abonsam, ye owo ke nea aleabo ninyene kosoti azo la. Ahyi nee anyebolo ti abonsam nyianle adwenle ke osekye sonla nee Nyamenle avinli. Obole modenle na amgba noko ozekyele be avinli. Ahyi nee anyebolo zehae wo yedaye ye ho. Saa yeru ye goho ke yinyia ezukoa anzee yikpazi yedela ye a enee oye ye nyane. Nyamenle sonvolema, owo ke benea be ho boe mo fale anyebolo debie zehae ago. Saa Nyamenle maa ye goho kpazi tela ye a onne ke yemaa nyane anzee ahyi ku ye. Ahyi nee anyebolo maa ye adwenle etane doho; omaa yeseke ninyene doho mo fale be felekolile ezekete ho anzee be ehunle ho la. Ahyi mo wo raale ne o hu avinli la sekye be sua nu; osekye be ebelabole bokoo. Anibili anzee ahyi ati yese ke azie zo (Sol. 8:6).

7. KELENE NE

Kelene kile etaneyele ne mo befele ye Adidikpoku la. Okile ewiade agonnee nee ezukoa ehulole. (1 Tim. 6:10). Ahelele bie wo Kongo (Congo) wo Abibile Maanle ehye anu. Bedi ngekaba dedee kutuku bo be omaa bewu. Adidikpoku biala engulo ke o goho nyia dee mo odi la bie anzee ninyene mo yinyia be la bie. Oboko modenle biala ke okponde debie biala mo ohyia ho la wo adenle etane biala anu. Ewuale anzee adenle etane biala mo ope nu a o sa keha ye la

yee wɔ ye adwenle nu a. Ale eabo anyaberɔ nvasoe biala enne ɔ. Ɖkpɔɔ dahuu, nwule wua kɔ dahuu. Jesus se bɛmaa yekpɔnde aɔuma aɔonnee edee ne; yemo mo awule biala enwua, omkpɔɔ yee onzekye ele. Bese, eleka mo wɔ ninyene wɔ la eke ne yee wɔ ahonle wɔ a. (Matt. 6:19-21). Beyelale Achan nee ye aako nu amma oluake omanle o nye bolole ninyene mo bedua ke awie biala mmafa o sa ka ye la aɔ. (Joshua 7) Judas Iscariot, Awulae edoavole ne mo anu ko, wuli, oluake ohulole eukoa odelale ehulole mo olele ye Jesus aɔ la (Matt. 27:3-5).

8. ABONSAM

Abonsam le adale nabelabama be ze. Ɖle adalena boane neavole. Jesu hanle ke, “Abonsam le be ze zohane ati ye ninyene mgbane mgbane mo alehyenle biala oye la yee bedabe noko beye a.” Ɖle kodawu eza onga nohale. Adale ala yee obo a yee ole adalebolema be ze noko. (John 8:44).

9. EWOLORA NE

Ewolora ne ka sonla adwenle ne aɔ edweke. Abonsam nee etaneyele emaa yeye bile kisikisi zehae. Ninyene etane ala yee oye a. Onkola onnye debie mo fale adenle nu a. (Heb. 10:22).

10. ENYELE NE

Nyamenle ɔu debie biala; oɔu ye ahonle ne anu. Debie biala envea Nyamenle anye. Zohane ati okola oɔu ye eveale edweke nu. Saa eveale awozinli nu yee eyele etane ne o, saa kpoke nu o, saa wienyi nu yee eyele etane ne o, Nyamenle ɔu o muala.

11. ANUMABOVOLE NE

Anumabovole ne gyi eke maa Nyamenle edweke ne. Nyamenle eletende ahile etanevole ne ke oli ye etane mo yeye la aɔ nyane amaa Nyamenle adenla ye ahonle ne mo eye kisikisi ke emulike la anu. Nyamenle lua buluku ehye azo eletendo ahile wɔ ke, deli wɔ etane ɔu nyane.

12. AABULE NE

Aloma ehye aho le bokoboko, ole betee yee onzekye awie debie. Okile Sunsum Nuanzuanza ne. Sunsum Nuanzuanza ne moo wo nvoninli ehye anu la ende sonla ne moo etane eyiye ahonle ne tekee la anu.

13. SENLE NDAFIMALA NE

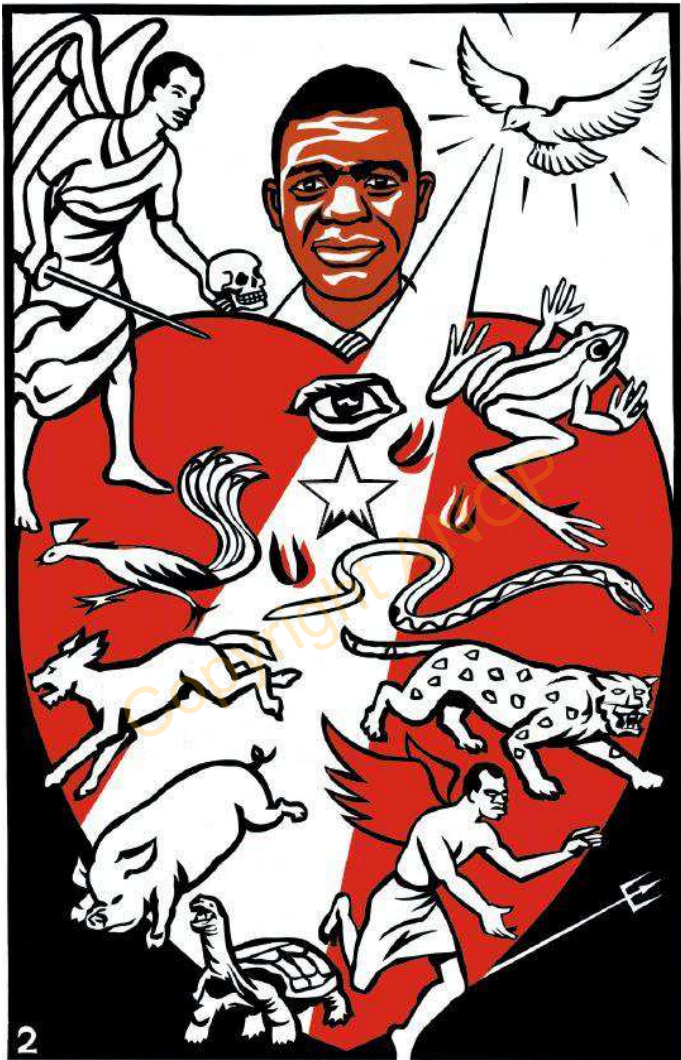
Senle tafima ne bo yia etanevole ne ahonle ne. Otende okile ahonle ne moo etane ne eyiye tekee la. Nyamenle emkponde ke awie biala ko abonsam sua zo. Okponde ke awie biala di ye etane ho nyane amaa yeanyia ngoane moo onne awielee. Jesus rale aleabo ke obalie etanevolema ngoane. Falekolile kpole kera aho maanle ne anu wo etanevole ko moo keli ye etane ho nyane la. Nyamenle kponde ke ofa O Ra, Jesus Christ, mogya owowo etanevolema aho. Nyamenle ehulole kponde ke onla ahonle wokoloko ne moo ewu la anu.

Jesus gyi ahonle ne alenke ne anloa. Oebo nu na saa ebuke ye a obara yearawowo wo ahonle ne anu amaa ahonle ne avi etane nu na o ho aye bokoboko.

NVONINLI MOO TO ZO NWIO

Nvoninli ehye kile sonla moo ebo o bo ke odi ye etane ho nyane anzee okponde Nyamenle abo zo. Aho abovole ne le dadee o sa nu. Dadee zehae kile Nyamenle edweke ne moo aho ye nde, o ho ye se anzenye oye na oela dadee moo anye le nwio la. Dadee ehye moo Bovole ne le la elewolowolo ahonle ne nee ekela ne nee sonla agboko ne mo anu dheem mowule ne anu amele ne mo anu. Olenea sonlaa honle ne abo nehane. (Heb. 4:12). Nyamenle edweke ne kakye ye ke etaneyele ahatale a le ewule olua ehye ati ole mela ke sonla owo ke owu na eza bebua ye ndene. (Heb. 9:27). Etanevole biala baho abonsam sendora kpole ne anu.

Aho abovole ne le sonla moo ewu la ati. Ehye kile etanevole ne ke, awie biala bawu. Ye honane ne moo yekulo ye somaa moo olua zo yetoto ndanle ngenlema yekeda ye, yebo

2. NVONINLI MƆƆ TƆ ZO NWIO

mɔdenle ke alesiabo ninyene mɔɔ ŋonane ne kulo la yɛfa ɔ muala yɛamaa ye amaa ɔ kunlo adwo la kenle bie bawu akpɔɔ. Nvɔleke boali ŋonane ne mɔɔ bekedo ye kuma ne anu la na ekele ne aho Nyamenle lo amaa Nyamenle abua ye ndene. Etanevole ne bo ɔ bo ke Nyamenle edeanle ne mɔɔ ɔtea la akee ɔbo ɔ bo yeadie. Sunsum ŋuanzanuanza ne bo ɔ bo ke ɔta wienyi wo ahonle kisikisi ne anu. Nyamenle wienyi ne ko ahonle kiksikisi ne anu na ɔbo ɔ bo ke ɔfoa awozinli kabikabi ne. Eleka mɔɔ wienyi kera la enee awozinli vi eke ne enjandi. Nyamenle ehulole wuluwulu ne bo ɔ bo ke ɔbo ahonle yɔɔkɔkɔ ne amaa yeaye wuluwulu. Ɔwo ke etane kosoti ŋiandi ko.

etanevole, maa Jesus adenle na maa ye edweke ne ɛɛla wo ahonle ne anu amaa ninyendane nee awozinli ne avi wo ahonle ne anu kzemo ekola enu ye wo nvoninli ne anu la. Jesus hanle ke, "Mame yɛe mele alesiabo wienyi edale ne a, mɔɔ kedoa Me la enelua awozinli nu." (John 8:12).

"Munzule eha mɔɔ kulo awozinli tela wienyi la." Mɔɔ Jesus hɔle Jerusalem asone sua ne anu la ɔvoanle bedabe mɔɔ enee beletone mmoane nee nnanke nee ninyene ninyene la. Jesus zale menli ne mo liele be ezukoa ne guale ye lo na Yeaha ke, "Me sua ehye le Asone sua na beme beva behakyi nwule sua." (John 2:13-17). Sua ne yemo a le wo ahonle ne. Jesus rale ke ɔbava ye etane yeahye ye na Yeaye ye Yeavi abonsam asa nu. "Saa Nyamenle Ra ne mɔɔ le Jesus la fa ye etane kye ye a enee amgba Yeye ye Yivi abonsam asa nu bɔkɔɔ. (John 8:36).

NVONINLI NE Mɔɔ Tɔ ZO NSA LA

Wo nvoninli ehye anu yɛɔ sonla mɔɔ eledi ye etane ŋo nyane la ahonle. Okola onu etane ne mɔɔ yeye la ke onne debie kpale olua zo Jesus rale rawuli meanubaka ne azo. Saa onu meanubaka ne mɔɔ Jesus wuli zo la a enee nyane ehu ye. Nyamenle ehulole le bedevinli wo Jesus Christ anu olua zo ɔmanle Jesus Christ, Nyamenle Boane Rale ne, wuli meanubaka ne azo wo ye etane ti. Sonla mɔɔ di ye etane

3. NVONINLI NE MƆƆ TƆ ZO NSA LA

ηο nyane la di nyane esesebe wο Jesus Christ meanubaka ne mοο bebοle ye zo wο ye etane ti la aηο. Jesus Christ ebοle mοο bebοle ye, mmowule abotile mοο bevale bekpοlοle ρ ti, peleko ne mοο bevale bebοbοle ρ sa nu nee ρ gyake anu nee Ye meanubaka ne azo mοο bebοle Ye wο ye etane ti la aηο maa nyane nee albοbοle ku sonla biala mοο di nyane wο ρdaye mumua ne ye etane mοο yeye la aηο la. Wο mele mοο eləkenga anzee eletie Nyamenle edweke ne la enee οle ke elene a ηο wο Nyamenle neanlee ne mοο maa enu wο ahonle ne bile ke si de la. Saa sonla zοhane dwenle etane ne mο mοο yeye la aηο a enee nyane nee albοbοle eleku ye. Bie bοbο su kpale kpale wο ye etane mοο yeye la aηο.

Mele mοο eledi wο etane ηο nyane la enee Nyamenle noko elebikye ε ηο εke. Nana Nyamenle ehulole ne nee ye anzodwole ne tenla ahenle ne ahonle ne mοο οlua Jesus Christ mogya e azo beye ye bevi etane nu la anu. Nzinlii akee οηυ ke Awulae ebikye bedabe mοο albοbοle ku be wο Awulae amanee ne mοο οηunli ye wο ye etane ti la azo. Menli zehae mοο be ahonle ne anu le bοkοbοkο la Awulae boa be dahuu. (Ps. 34:18). Bedabe mοο albοbοle nee nyane ku be la ρkyekye be rele. (Ps. 147:3). Nana Nyamenle edweke ne se, "Sonla ne mοο di ye etane ηο nyane na ye ahonle le bοkοbοkο, ρnnze ηole bie na ρte Me edweke ne a ρ ηο woso ye la yemo yeε Mekponde yeε a." (Isaiah 66:2).

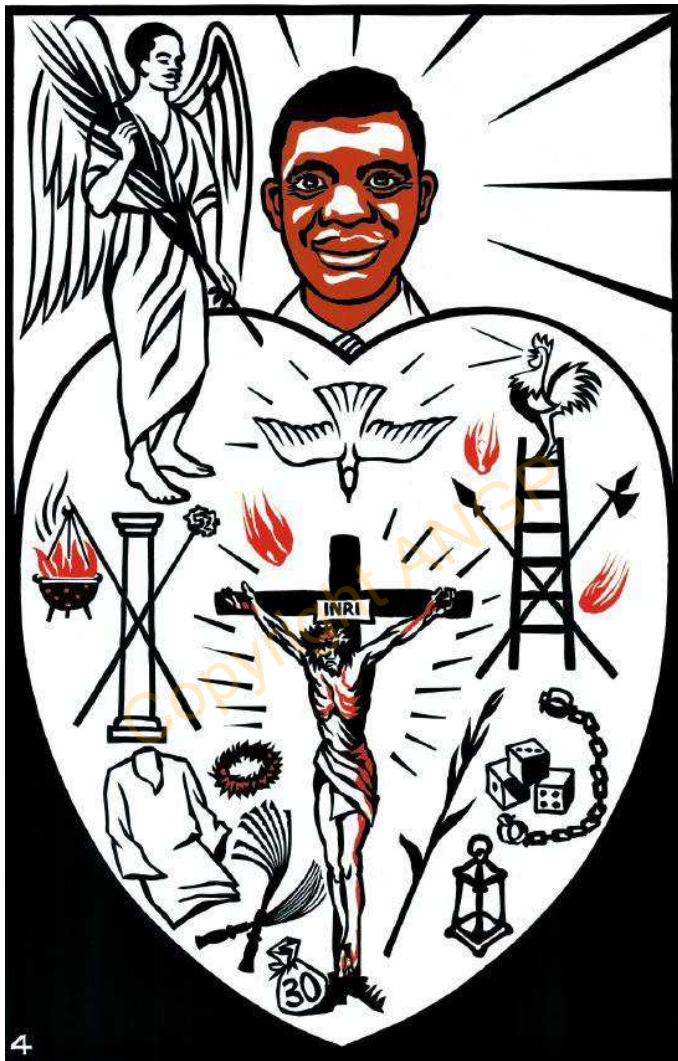
Sunsum ηuanzanuanza ne nee Nyamenle ehulole ne elēfa sonla ne mοο ye ahonle le bοkοbοkο la aye ye edee. Ye diedi ne mοο οle ye wο meanubaka ne aηο nee Jesus mogya ne aηο la maa befa etane ne mο bεkye ye. Akee nzinlii οηυ ke beva ye etane behye ye. Onyia diedi ke Jesus mogya ne, Nyamenle Ra ne, εwowo ye ahonle ne anu bοkο. Ene etane biala enne ye ahonle ne anu bieko. (1 John 1:7). Mοο kelie Jesus keli la ηewu ele, okonyia ngoane mοο ρnne awielee. (1 Cor. 6:10-11). Wο Jesus anu yeε ngoane mοο ρnne awielee. (Eph. 1:7). Ene yinya sunsum fofole wο ye nu zοhane ati ene ρndoa aleεabo anyiabehο ne mο bieko. Ene

Nyamenle mɔɔ ɛmaa ye elole nee ehulole la yɛɛ ɔdoɔ ɔ bo za a. Ɛtane ne mɔɔ ɔyele la kosoti ɛne ɛnne ye ahonle ne anu bieko. Abɔnsam engulo ke ofi ahonle ne anu zɔhane ati ogyigyi ke okonyia adenle na ɔkɔra ahonle ne anu bieko. Olua abɔnsam nyeeɛ ti alehyenle biala bese yeye asone na yenlea ye ɔo boe amaa abɔnsam angola amma ye ɔo ɛke bieko.

NVONINLI NE Mɔɔ Tɔ ZO NNA LA

Nvoninli ehye ka Nyamenle sonvole kpale mɔɔ olua Awulae amaneeɔunle zo yinya anzodwole nee ngoane la aɔo edweke. Alehyenle biala odi feleko wɔ ye Awulae Jesus Christ meanubaka ne azo, amaneeɔunle ne mɔɔ olua zo aleɛabo enyia ngoane la. (gal. 6:14). Odie ɔto nu wienyi ke Jesus wuli meanubaka ne azo wɔ ye etane ti; zɔhane ale yee yedaye noko yekpo etaneyele na yedoa nɔhale adenle ne a. (1 Peter 2:24). Beɔo Nyamenle Sonvole meanubaka nu beɛmaa aleoabo amma. Beɛha behile ye ke yedoa Sunsum ne na yekpo aleɛabo anyiabɛno nee ninyendane ne mɔ amuala. (Gal. 5:12-25). Eza beɛha behile ye ke yedoo nuanzanuanza na saa yeanye nuanzanuanza a, yeneɔu Nyamenle aɔo. (Hebs. 12:14).

Wɔo nvoninli ehye anu yeɔu “pila” ne mɔɔ bevale ɔnɔzɔɔnɔzɔ bekyekyele Jesus ɔole wɔ mele mɔɔ bekolole ye teladeɛ ne la. Eza ebaɔu empele ne mɔɔ bevale beb ilale Jesus atisesebe nu la. Ɛdeanle mɔɔ aɔee bevale beɛderanle ye la bevale ɔ muala beɛdeanle Awulae Jesus Christ. (Isaiah 53:11-12). Beyele ye kɔdekpode wɔ ye etane ti. Belemgbunli Horod nee ye menli ne mɔ zili Awulae amgbu na mɔɔ akee bebole ye bewiele la bevale teladeɛ kɔkole bewulale Ye. Akee kemɔ bekeva ezukoa kyele bekezoa ye la bevale mmowule abgtile bekolole ɔ ti. Bevale nenemile bewulale ɔ sa fema ne anu. Begyinlanle ɔ nyunlu bezili ye amgbu behanle ke. “Akoaba. Jewma Belemgbunli.” Beɛtole ɔ nyunlu nyele. Beɛzale ye beliele nenemile ne wɔ ɔ sa nu na beava beafi ɔ ti zo.

4. NVONINLI NE MỌỌ TỌ ZO NNA LA

Moo bezili Awulae amgbu bewiele la akee bevale Ye behole ke bekabo ye meanubaka nu. Nyamenle ezonlenlema dooko moo ko Asone, die Awulae Anonane di, to Nyamenle edwene la nyeler mgbane mgbane ne bo Awulae sianza bieko. Te bedabe moo boteta nu bese ke. "Awulae, Awulae, la yee beaho Nyamenle Belemgbunli Maanle ne anu a na bedabe moo beye be Ze gyima ne la yee keho Nyamenle Maanle ne anu a. (Matt. 7:21-27). Ebanu Judas ezukoa kodoku ne wo nvoninli ne anu. Judas donenle Jesus liele ezukoa sile nwo ngome abulasa oluake Judas le sonla moo hulole ezukoa a. Konlema ne mo moo hyele Jesus nozo la vale ngenlanee na bopere adunyi bevale ye adeladee ne mo amaa ngapezoma ne mo ngelelera ne ali munli ke, "Behyele me adeladee ne mo na me anuma teladee ne yemo behwenle hole adunyi. (Ps. 22:18).

Konlevole ne vale atwe wole Jesus anvenle foa nee ye ahonle ne anu. Mogya nee nzule rale eko ne ala (John 19:33-37). Moo ngokole bobo la enee Peter ekpo Jesus wo belera bie anyunlu. Nzinlii Peter nyianle anluberjo na ozunli kpole. Jesus hanle ke, "Moo kekpo me wo menli nyunlu la medame noko Menokpo ye wo Egya moo wo anuma la anyunlu." (Matt. 10:32-33). Jesus eza hanle ke, Awie biala moo kponde ke toa Me la maaq oye o ho ovi alezabo ninyene ho na ova ye meanubaka ne do o kome zo odo Me (Matt. 6:24). "Awie biala moo yeansa ye meanubaka ne yeando o kome zo la enee onne sonla moo le ke toa Me a. (Matt. 10:33).

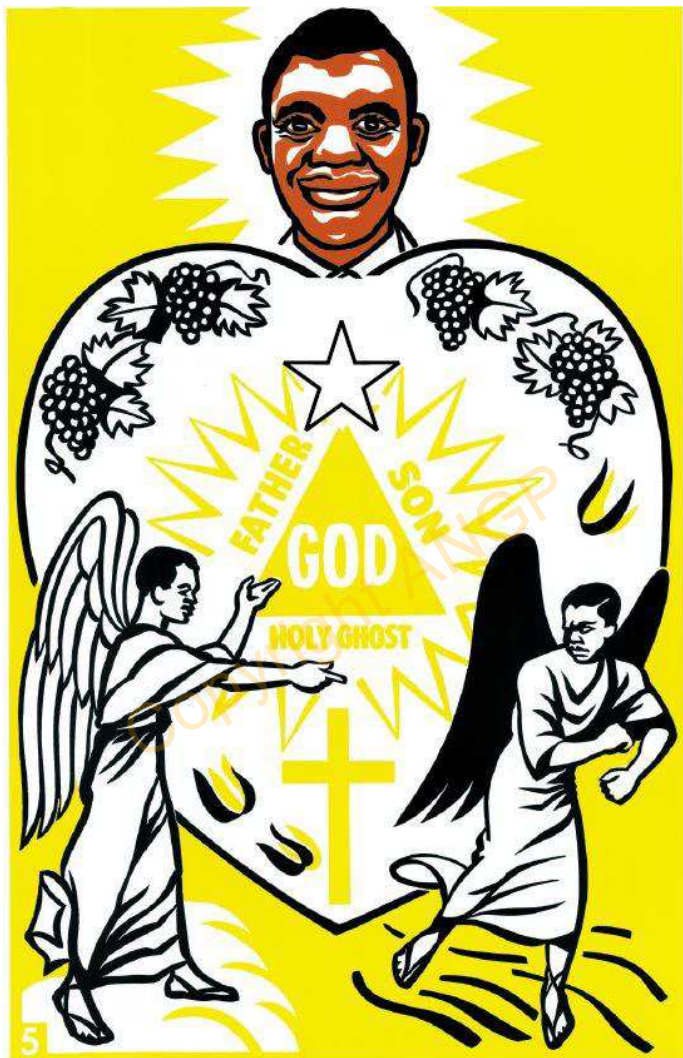
Bole moo ehye ke kponwenle, Buke,
 Maa menvea me ho wo wo nu
 Maa nzule ne nee mogya ne
 Moo vi wo foako ne moo ebuke la
 Ewowo me etane moo meye la amuala.
 Owowo me etane ne nee hole ndeanle ne
 mo amuala.

NVONINLI NE MỌW TỌ ZO NNU

Wọ nvoninli ehye anu yeru etanevole mọw yili ye etane ọọ nyane la. Ene yeye sonla mọw etane enne ọ ọọ a. Sonla zehae Nyamenle elole ne yee emaa ene yeye nuanzanuanza a. Ene ye ahonle ne eye Sele ne, Rale ne nee Sunsum Nuanzanuanza ne sua mọw Be de nu a. "Awie biala mọw kulo Me la di Me edweke zo na Me ze noko kulo ye. Yekera sonla zohane ayo eke Ye nee ye kedena Nyamenle dua Ọ Ra Jesus Christ ayo zo oyila sonla anzee (John 14:23). Omaa sonla zo (Luke 1:52).

Sonla zohane ahonle ne ene eye Nana Nyamenle tenlabela. Kemọ abonsam ahee de ahonle zohane ahonle ne anu la ene Nyamenle yee ade nu a. Ninyene mgbane mgbane ahee wọ ahonle ne anu. Ene ahonle ne eye bokoboko olua zo Sunsum Nuanzanuanza ne ahyeledede ne mọ dede ahonle ne anu. Beme ene: Ehulole, Falekolile, Anzodwole, Meleberioazayele, Nyanerunle tendenle ezole nu, Beteyeye, Kpaleyeye, yee Diedi nee debie mọw so Nyamenle nee menli nye la. Sonla zohane eye ngane mọw so ma kpale wọ ye Awulae Jesus Christ duma nu. Ma kpale ezole a le ke etenla Jesus Christ anu yee Jesus Christ noko tenla wọ nu (John 15:1-10). Edi ye edweke zo. Bezone wọ bema wọ Ajosesebermanle zohane ati ene e ọọ eye se kpale mọw olua zo ekola edi ọonane ne ayo zo konimi a. Wọ Sunsum Nuanzanuanza ne duma nu ekola enyia tumi mọw efa etia Sunsum nu a. Ene sonla zohane le diedi. Diedi mọw yele wọ Jesus Christ anu la kola maa yenyia konimi wọ aleabo. Onyia anyelazo wọ ye Awulae Jesus Christ erale ne mọw ọba la anu. Ye obela mọw ọba la ọba ye wọ Nyamenle ehulole ne mọw onne awielee la anu.

"Nyilale eha menli mọw be ahonle le bokoboko la na bebanu Nyamenle." (Matt. 5:8). Belemgbunli David lele ezukoa dooro, olili konimi dooro, ohunli Goliath nee menli dooro noko akee ohyianle debie totohyia bie ayo. Dee zohane saa okponde ke oju Nyamenle a enee ọba ke ọ sa ka ye. Odeanle nu ke, "Maa me ekela eye fufule ọohyee, O, Nyamenle, na maa

5. NVONINLI NE MƆƆ TƆ ZO NNU

minyia sunsum kpale wɔ me nu.” (Ps. 51:10). Awie biala eɛɛhola eɛɛye ye sunsum bɔkɔbɔkɔ kokpula mele mɔɔ ɔkɔha ye etane okohile Selevole na eza okonyia anluberɔ mɔɔ vi ye ahonle nu na olua zo bekeva ye etane bokɛhye ye la. Belemgbunli David yele ye etane mɔɔ ɔyele la ali. Kpavole ne mɔɔ liele ye agya ninyene wɔ ɔ ze nehane na nzinli ehyia ne hanle ye la ogyakyili agbolike ne mɔ ɛke ne na ɔrale ɔ ze ɛke ɔrahanle ke, “Egya mevo wɔ nee Nyamenle.” Nymenle alehyenle biala boa etanevole biala mɔɔ kera ɔ ɔ ɛke na okonlu ɔ ɔ ɔ la. Nyamenle hanle ke, “Mebamaa wɔ ahonle fofole na eza meava sunsum fofole meawula wɔ nu. Wɔ ahonle ne mɔɔ beka edweke a ɔnva la mebaye ye wɔ nu. Mebava me sunsum ne meawula wɔ nu amaa wɔalua me adenle ne azo. “Mela fofole ne mɔɔ Nyamenle ehyehye mɔɔ ɔ ra Jesus Christ noko eɛva mogya ezo ɔ nloa la ene.

Wɔ nvoninli ehye anu yeɔu Anumabɔvole ne ke ɔleba. Anumabɔvole ne mɔ elɛsonle menli mɔɔ bebanyia ngoane mɔɔ ɔnne awielee la; belebo menli mɔɔ sulo Awulae la aɔo mgbɔbɔka. (Ps. 34:7; 91:11; Dan. 6:22; Matt. 2:13; 18:10; Acts 5:19; 12:7-10). Abɔnsam ɔdaye ogyi ahonle ne aɔo wɔ nvoninli ne anu. Yiziezie ɔ ɔ ɔ kpondɛ adenle eza yeawolo ahonle ahonle ne anu bieko. Beleka beahile ye ke, awie biala enlea ɔ ɔ ɔ boe ɔboaleke abɔnsam luolua, olekulu ke awenade mɔɔ kpondɛ sonla yeahye ye yeali la. (Peter 5:8). Mmamaa abɔnsam adenle eɛmaa ɔba e ɔ ɔ ɛke na ɔdaye noko ovi e ɔ ɔ ɛke ne ɔbariandi yeahɔ (James 4:7).

NVONINLI Mɔɔ Tɔ ZO NSIA

Nvoninli ehye kile etanevole mɔɔ alehyenle biala kpondɛ ke ofi Nyamenle aɔo ɛke ne la. ɔ nye ko elɛɔso: okile ke eɛye eleku ye ye nafele eleku ye wɔ ye Nyamenle ezonlenle nu. Eɛnyenle ko ne noko gyi zole kpoɔɔ ɔlekpondɛ aleɛabo anyiabɛɔ ne mɔ. Wienyi ne mɔɔ wɔ ahonle ne anu la elenu anzeɛ ɔleko aze ye eɛ ehulole ne mɔɔ aɔe ɔfa okulo Jesus Christ la ewie bɔkɔ. ɔwɔ abɔnsam sɔnca nu anzeɛ ngyegyeye nu. ɔngola ɔngo ontia abɔnsam. ɔte abɔnsam ane ɔtɛla Nana Nyamenle ane. ɔko asɔne dahuu noko akee

6. NVONINLI MƆƆ TƆ ZO NSIA

alumua ehulole ne moa ahee ole ye wo Nyamenle nu la ewie bokoo. Ye adwenle ne ka kile ye ke ommasoa meanubaka ne. Meanubaka ne ezole ye ewe maa ye. Nzinlii ye diedi ne bo o bo ke owie yee akee nzelele moa oye la ene oye. Oye mgbovonle wo ye Nyamenle ezonlenle nu.

Beyela ne sunsum ne elekponde adenle. Obo o bo ke oye mgbanyizonle. O rele fi ke Nyamenle olole ne yee adie ye ngoane a. Nza elonle nee nza obole elebo ye alenke ne anu. Awie elaka ahile ye ke onlo nza ntee bie na oheyee ye debie biala. Onze ke nza ke nza ekyii ne moa dahuu biala eno la bamaa kenle bie woyee nza sonla. Raale bamaa o hu nza ke o nee o goro mo benlo na yemo onno nza. O hu enze ke raale ne elebelabela ye amaa yeaye sonla moa no nza ke tandi la. Huhunli ebela nee agyale ezekyele muala twe sonla moa sonle Nyamenle la ko abonsam senle ne anu. sonla zohane boka o goro mo bebo huhunli adawu, besi agole mgbane mgbame betende edendele etane. Wannaa ye boe a, e goro eha ehile wo ke agole moa sonle Nyamenle la owo ke osi la a le moa menya nee mmaale bebo nu besi la. Agole zehae moa menya nee mmaale bo nu si la enne kpale fee ze. Teba elonle enne kpale oluake alehyenle biala bebanlo. Jesus anno abua anzee sigalate ele zohane ala yee awie biala moa doa Jesus la odaye oye a.

Abonsam se wo ke, saa e nee etaneyele di nchoa a onne etane. Oka okile wo ke saa eye etane ko ala a yemo onnye ezulole. Saa efa ehye esie e ti anu a, abonsam nee evinlinli ninyene muala beara wo ahonle ne anu.

Sonla ne moa gyi nvoninli ne anu moa le dadee ne elewo ahonle ne anu la kile bedabe moa besi Nyamenle ezonlenle ne amgbu anzee beko betia Nyamenle ezonlenle ne la. Menli zehae fa edweke adale adale ku ahonle ne. Nyamenle ezonlenlenli ne engola engo entia menli moa tia Nyamenle ezonlenle ne la. Okoye dedee la enee sonla zohane sulo menli ne mo tela Nyamenle. Kemoo osulo ke o goro mo keha o ho edweke la ati enee yeye be akelle. Edweke biala moa bekeha la yemo ala yee otie a.

Saa esiane ba ε ηο zo a εnee εya εva ahonle εtane εra wο ahonle ne anu. Ndanehanle nee amonlewale ala yeε vi ε nloa ne mω efa εye asone la anu finde a. Saa abonsam eηenyia adenle εηεvo wο ahonle ne azo bωbω a, εya ne εwolo wο; yibuke adenle ne yemaa ninyεndane dωηηo ke βεrela wο ahonle ne anu.

Ωnyε εseseβε ke ezukoa ehulole kewolo ye ahonle ne anu. Awulae Jesus εbω ye kωkω ke, “Nea boε amaa wωango ngyegyεle nu.” (Matt. 26:41). “Olua εhye ati nuhua ne mω dwenle ke ogyi nzisi la ogyinla kpale na aηεε ωkωdω aze.” (1 Cor. 10:12). “Bεmaa yeva Nyamenle Konle Teladeε ne yewula amaa yeahola yeaho yeatia abonsam.” (Eph. 6:11-18).

NVONINLI MΩ TΩ ZO NSUU

Εhye kile sonla mω alumua ne aηεε ωle Nyamenle εzonlenleni la. Onyianle Nyamenle ahyεledeε ne mω; oliele Sunsum Nuanzanuanza ne olili na akee nzinlii yehwe ω ηο. Εhye eza kile sonla mω kenle bie manle nu otedili ye εtane ηο nyane la. Alehyenle biala βεka Nyamenle edweke ne bekile ye noko akee ωnde. Etaneyεle ala yeε awω ω ti anu a.

Jesus hanle sonla zεhae aηo edweke ke, “Saa abonsam vi sonla nu ye ω ηο a ωkωduolua eleka reresεe ke ωkponde eleka yeadenla. Saa ωkpωsa dedee na yeannya eleka kpale yeandenla a ωka ye ω ti anu ke, “Mekω eleka mω mivi memale la bieko. Saa ωba na oηu ke bekpωkpωa eleka mω aηεε ωde ye deba ne la a ωkωfele mmonsam nsuu mω βεle nindanvoma βεtela ωdaye la ω nee βε ba βεbatenla ahenle ahonle ne anu. Sonla zōhane gyinlabelε ne sekye bōkōω tεla alumua ne. (Luke 11:24-27). Ninyεne εhye mω sisi kemō εreleεbule ne se la, twea ne εdo nyεle yeva ω nloa yeva.

Edweke εhye mω amuala kile sonla zōhane ahonle ne ke ye gyinlabelε si ye la. Etaneyεle εradenla sonla ne ahonle ne anu. Enea sonla zōhane anyunlu a ekeηu ke etaneyεle de ye ahonle ne anu. Sunsum Nuanzanuanza ne fi sonla

7

7. NVONINLI MƆƆ TƆ ZO NSUU

ne ahonle ne anu oluake Ɔ nee etane bendenla eleka ko. Wienyi nee awozinli enne ko. Ahonle ne egeye Nyamenle Sua eza odaye ko ne ala ogeye abonsam tenlabela eleka. Bovolē ne ne Nyamenle Edweke ne fi ahenle ahonle ne anu.

Ɔkendē toogo okodwu mele mo ahonle ne keli ye etane ne ago nyane kemo kpvole ne mo doale Ɔ ze liele ye afoa nu ninyene hole na nzinlii akee Ɔ nee agbolike yee ada na akee oziale orale Ɔ e sa nu bieko la.

Sonla ne bie wo eke a ogele ye etane ho nyane fee ze yee ogezia ogera Nyamenle ago eke ne bieko. Ye adwenle ne eye Nyamenle nehane bokoo. Oe Ɔ nzo ote edweke noko akee Nyamenle edweke ne mo Oka okile ye la onnde. Oe enyela noko oghu abonsam sua zo ezulole ke si de la. Etaneyele enye ye anyemgba fee ze. Abonsam eradenla ye ahonle ne anu yee oledi belemgbunli wo nuhua. Wannea ye boe a, ahenle ye Ɔ nyunlu ke ole sonla kpale noko Ɔ kunlu a enne zo. (Matt. 23:27). Adalwema be ze eva Nohale Wienyi ne eleka ne. Nane biala yee etane biala le odaye debie etane mo ofa oboka Ɔ ho osie ahonle ne a. Okulo ke ofi etane nu na kemo etaneyele ene di Ɔ ho zo belemgbunli la ati ommaa ongola ovi etaneyele nu. Sonla zohane enu edweke mo olua Ajodelenli Peter ago zo Nyamenle hanle ke, “awie biala mo anii Moses Mela ne azo, awie biala mo tia Nyamenle Ra ne anzee keha ke Nyamenle Ra ne Mogya ne enne nuanzanuanza, anzee okokpo Sunsum Nuanzanuanza ne la bekedea ye wo ye ewule ne anzi. (Hebr. 10:29-31; 2 Peter 2:1-14).

Adiema kengavole, ekponde ke abonsam fa wo ahonle ne Ɔ? Su fele Nana Nyamenle na di wo etane ne ago nyane. Nana Nyamenle badie wo na Yeava wo etane yeahye wo. Saa edi wo etane ho nyane a, Nyamenle bavoabonsam anzee ninyendane ne mo amuala wo wo ahonle ne anu. Bela kemo kokobevole ne rale Jesus ago eke ne na ozunli ke, “Saa ekulo a me ho keza” la. Jesus hanle ke, “Mikulo e ho exa” (Mark 1:4-43). Saa eye anzo esesebe bieko na etoa

awozinli a yemɔ anyelazo biala enne eke oluake wɔva ewule wogyakyi ngoane; wɔva awozinli wogyakyi wienyi.

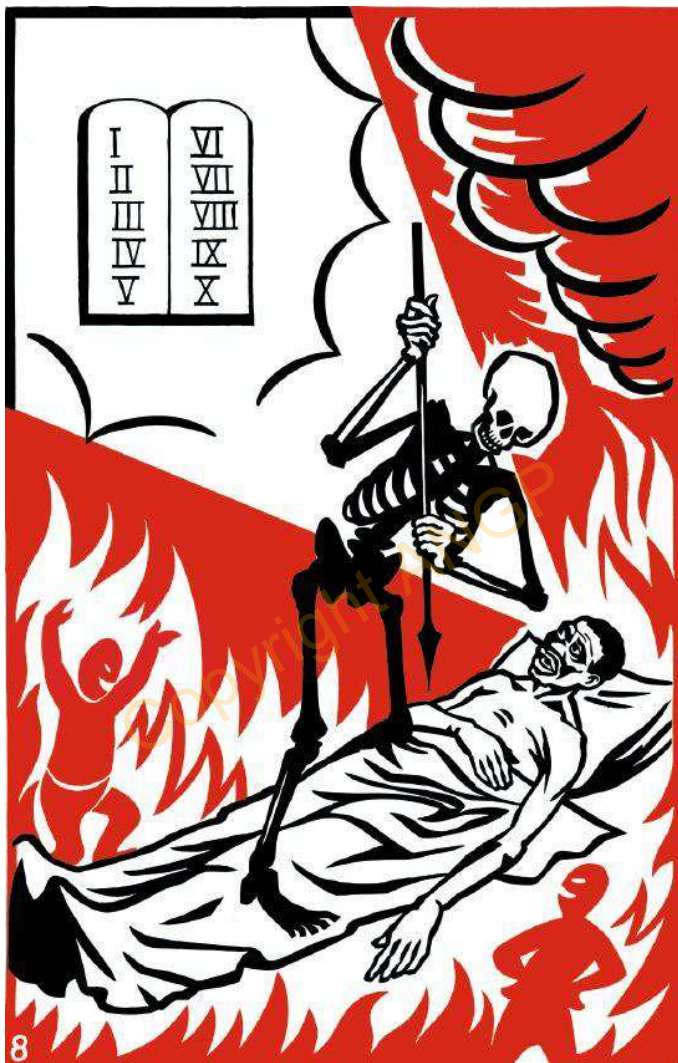
NVONINLI MƆƆ TƆ ZO MƆTWƆ

Wɔ nvoninli ehye anu ekeɲu etanevole ne mɔɔ akee elewu la. Ye ekela ne sulo ewule. Ewule ne era wɔ mele mɔɔ sonla ne etesieziele ɔ ɲo la. Felekolile ne mɔɔ abɔnsam vale rɛlele ye la ene eho bɔkɔɔ. Etaneyele ne aɲo kake ne edwu mɔɔ ɔwɔ ke betua a. Abɔnsam senle ne elefa sonla ne ahonle ne mɔɔ sulo la. Ahonle ne kpɔnde ke ɔsɛle Nyamenle noko akee kekala yekpa ɲole. Ɔye debie biala a ɔnye bɔe. Fole etane ne mɔɔ ɔ ɲoɲo mɔ duli ye la emaa yiminli. Aleɛabo anyiabehɲo ne engola ennie ye. Ɔbole mɔdenle ke ɔdwenle Nyamenle aɲo na abɔnsam amma yeangola. Debie biala mɔɔ onyianle ye la engola ennie ye ngoane bieko. Akee oɲu ye wienyi ke amuanɲee saa egtwe e ɲo efi Nyamenle aɲo eke a, ɔye ezulole kpole. Onyianle anyelazo ko saa owu a ɔkɔho Nyamenle aɲo lo na kekala yekpa ɲo bɔkɔɔ. Menli dɔɔɲo wu arelevile nu mɔɔ olua zo a bengola benni be etane ɲo nyane a. Be ɲo endo be na beawu. Olua ehye ati dahuu biala beka bekile ye ke yebo mɔdenle na yezonle Nyamenle. Kemɔ ahenle ne mɔɔ elewu la aɲee te arelekyekyele edweke vi Nyamenle lo la, edweke mɔɔ ɔte la a le: “Evi me ɲo eke ko abɔnsam senle tandane ne mɔɔ beye beɛmaa aɲumabɔvole ne mɔ mɔɔ honle tiale Nyamenle la.” (Matt. 25:41). Behele ke sonla biala ɔwɔ ke owu a bebua ye ndene. (Hebr. 9:27).

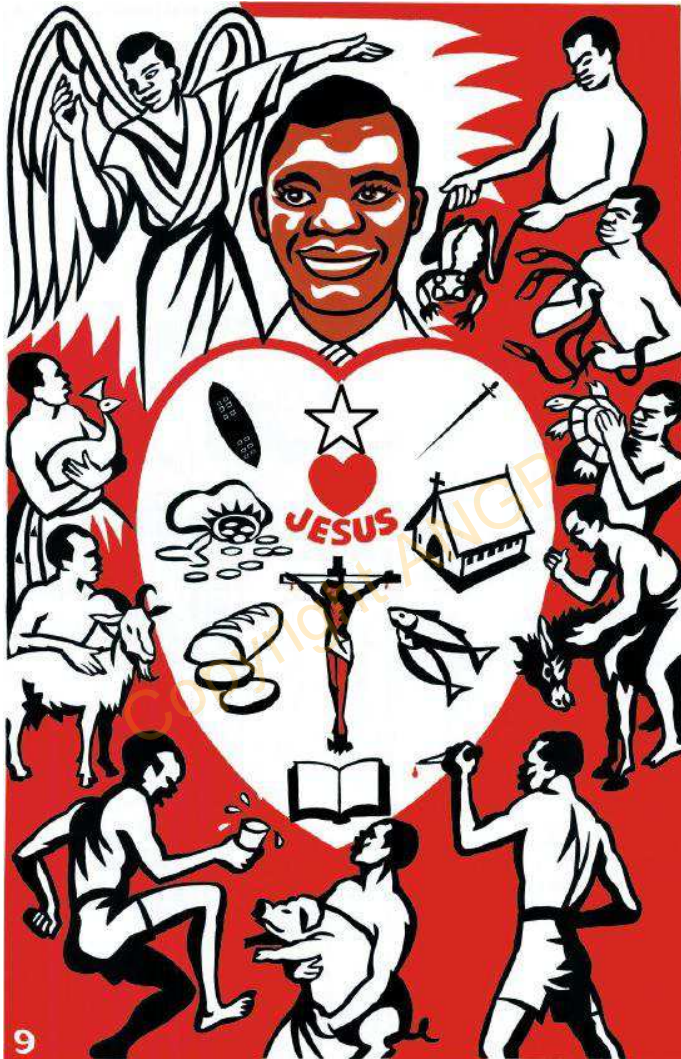
NVONINLI MƆƆ TƆ ZO NGƆNLA

Wɔ nvoninli ehye anu yeru sonla mɔɔ sonle Nyamenle na yebo mɔdenle yili konimi wɔ abɔnsam aɲo zo la. Bezo ye benlea fane dɔɔɲo noko olua Jesus Christ duma nu yili biala aɲo zo konimi. Ɔbaho yeahɔ ɔ nyunlu alehyenle biala wɔ Jesus mɔ nea debie biala azo la duma nu. (Hebr. 12:1,2).

Abɔsam elebo mɔdenle ke ɔkɔwolo ahonle ne anu na ɔngola. Mgbanyizonle, aleɛabo anyiabehɲo nee huhunli ninyene muala

8. NVONINLI MƏJ TƏ ZO MƏTWƏ

9. NVONINLI MƆƆ TƆ ZO NGƆNLA

elɛbo ye ekela ne alenkɛ. Abɔnsam kakiyi ɔ ɔho abɔnkɛ nyinli kɛ ɔba yearagyegye sonla ne mɔɔ sonle Nyamenle la. Sonla zɔhane bo mɔdenle nea ɔ ɔho kpale amaa abɔnsam amma ye ahonle ne anu. Saa abɔnsam kakiyi ɔ ɔho Nyamenle sonla na ɔba bobo a ɔkola ogyinla kpundii na ɔko otia ye. Nyamenle Edwekɛ ne mɔɔ wo ye nu la boa ye maa ogyinla kpundii. Ebanu sonla ne mɔɔ sonle Nyamenle la anye. Ehye bobo akee twe ye ba Nyamenle aho ekɛ. Sonla ko ne elɛwo ye atwɛ. Ɔndomgboma, ndɛneyevolema, amgbusivolema nee adale nabelabama elɛwo ye atwɛ. Onyia arɛlekyekyele wo Jesus edwekɛ ne mɔɔ zhanle kɛ, “Nyialale eha menli mɔɔ olua Me ti beye be ayekayekadeɛ la. Beli feleko na be ahyelɛdeɛ ne wo aɔuma.” (Matt. 5:11,12).

Etaneyɛɛ, ɔhonane ne nee abɔnsam elɛbo mɔdenle amaa ekela ne avi Nyamenle aho ekɛ. Oluwa anyelazo nee aɔsesebe ti ɔka kɛ, “Ɔoane a kɛhola kɛkpakye me nee Nyamenle avinli a, ngyegyɛɛ anzɛɛ ehunle anzɛɛ dadeɛ. Oluwa Nyamenle duma nu yɛkola yedi konimi.” (Rom. 8:35-39). Sonla ne fa Nyamenle konle teladeɛ ne wula wo mele biala anu yɛɛ olua Sunsum Ɔuanzaɔuanza ne duma nu ɔkola osie ɔhonane ne. Ɔkola oɔu kɛ Christ de ye ahonle ne anu la ati ɔkola odi konim wo abɔnsam nee ye ninyɛdane ne mo aho zo. Jesus lili abɔnsam, etaneyɛɛ nee ewule aho zo konim; olua Ɔ ho zo yɛdaye yɛkola yedi konimi wo debie biala aho zo.

Sonla zɔhane adwenle le wienhyi. Diedi nee Sunsum Ɔuanzaɔuanza ne eyi ye ahonle ne tɛkɛɛ. Aɔumabovole ne elɛkakye ye kɛ ɔho ɔ nyunlu kokpula mele mɔɔ ɔnne awieɛɛ. (Rev. 2:7,11,17,26; 3:5,13,21).

Ye ezukoa mɔɔ ɔle la amuala so Nyamenle anye oluakɛ ɔfa ɔnea ehyanvolema, obu nuhua bulu ɔfa ko ɔmaa Nyamenle. Wo adenle biala anu ɔfa ye ezukoa ne ɔnea menli wo Nyamenle duma nu kemɔ boane biala fa ye ndɛkɛ anzɛɛ ɔroma ne maa ɔ menle la. Kpaɔho ne nee fele ne kile kɛ aleɛ yɛɛ sonla ɔwo kɛ odi a na tɛ nza yɛɛ ɔwo kɛ ɔfa ɔye ye aleɛ a. Onni tɛba yɛɛ ɔnno abua anzɛɛ sigalate oluakɛ ɔkakye kɛ ɔ ho nane le Nyamenle sua. Ye ahonle

ne le asone sua yee saa ezule dōle o, ezule ando o, oko asone. Okulo asoneyele. Saa asone sua nu o, odaye sua nu o, okulo asoneyele. Alehyenle biala okuohua o mma ne mo anloa o nee be ye asone oluake sonla biala enghola ngoane nu tenla wo mele mo onye nzelele biala la. Kemō fele biala enghola ngoane nu boa wo mele mo azule enne eke la zohane ala yee sonla enghola boa wo mele mo onye asone la a. Buluku ne mo bebuke nu la kile Buluku Njuanzaanza ne anzee Nyamenle Edweke ne. Bebuke nuhua maa sonla ne kenga a yeaju dee mo owo ke oye la. Ole kenlanee amaa o gyake amkpula, ole dadee amaa yeava yeali konimi mo maa ye ekela ne alee, ole nzule amaa nzuhone angu ye. Ofa oye ye neanlee mo onea nu oju o ho a.

Okulo ke osoa meanubaka ne amaa yeahakye ke bebo ye nee Christ meanubaka nu. Belekponde ngoane mo onne awielee. Okulo ke o nee Nyamenle yia nu. Nyamenle ehulole ne eyi ye ahonle ne tekere zohane ati onzulo ewule (Ps. 1:1-3; John 15:1-14; 1 John 4:18-21).

NVONINLI MOO TO ZO BULU

Jesus hanle ke, “Medame a mele ewuledwazole nee ngoane ne a, mo kelie Me keli la saa owu bobo a ode ngoane nu, edawo biala mo ede ngoane nu na ekelie Me ekeli la enghu ele. (John 11:25-26). Mo tie Me Edweke ne yee mo kelie mo zonanle Me la keli la le ngoane mo onne awielee. Onghu ele. Okonyia ngoane dahuu.” (John 5:25). Nyamenle Sonvole biala enzulo ewule oluake odi ewule ago zo konimi. “O, ewule, wo tumi wo ni? O, abonsam anzee saka wo konimi wo ni? Yeye Nyamenle mo ke olua Awulae Jesus Christ ago zo yeli konimi a.” (1 Cor. 15:54-57). Sonla biala mo de ngoane nu wo Nyamenle duma nu la enzulo ewule. Saa ye ewule mele dwu zo a obawu ahomeka nu na yeaho yeali feleko mo onne awielee. Nyamenle edoavole pul hanle ke, “Mele ehulole ke meroho Nyamenle ago eke. Zohane nyeele le debie kpale **kpole** – (Phil. 1:23). Nyamenle Sonvole kulo ke oju Jesus mo wuli meanubaka ne azo na ovale Ye mogya omanle ye la. Sunsum Njuanzaanza ne

10. NVONINLI MƆƆ TƆ ZO BULU

elekakyē ye wɔ Jesus edwɛkɛ ne mɔɔ ɔhanle kɛ, “Mmamaa ezulolɛ ka wɔ. Die Nyamenle di na die Medame noko di. Wɔ Me Ze sua nu azua mgbole mgbole ɔɔɔɔ wɔ ekɛ. Mebara mearava wɔ meahɔ ekɛ. (John 14:1-14). “Enyeɛ etɛɔunli ye yɛɛ enzolɛ etɛtele ninyɛne mɔɔ Nyamenle kpɔnde kɛ ɔyɛ ɔmaa sonla mɔɔ kulo ɔdaye Nyamenle la.” (1 Cor. 2:9).

Anɛɛ biala anzɛɛ ɛdɛndɛɛ biala ɛnne ekɛ mɔɔ yɛkɛhola yɛkɛva yɛkɛhilehile anhyunlunyia anzɛɛ ahomeka ɛleka mɔɔ Nyamenle ɛva ezie ye ɔ ɔɔ lo la.

Wɔ nvoninli ɛhye anu yeɔu sonla ne mɔɔ sonle Nyamenle la kɛ ɔlekɔ sua nu. Kɛmɔ aɔɛɛ ewule yɛɛ yɛkɛɔu ye la, Aɔumabɔvolɛ ne yɛɛ yeɔu ye a. ɔlekɛnde amaa yeava sonla ne yeahɔ Nyamenle sua zo. Ekɛla ne mɔɔ hulolɛ Nyamenle mɔɔ Nyamenle ɔdaye ohulolɛ ye la ekɛkɔ Nyamenle aɔɔ lo, amaa bɛayɛ ye akoaba kɛ, “Mo, wɔbɔ mɔɔdenle, Nyamenle Sonvolɛ kpalɛ, bɛla Awulae aɔɔ ekɛ na di fɛlekɔ.” (Ps. 116:15). “Yɛɛ mendele ɛnelɛ bie vi aɔuma kɛ Nyilalɛ ɛha menli mɔɔ bewu Awulae duma nu la. Sunsum ɔJuanzaɔuanza ne se, menli zɛhae bɛhɔ Awulae aɔɔ nehane bekali fɛlekɔ.” (Rev. 14:13).

Adiema kengavolɛ, Nyamenle ɛboa bɛ ɛmaa bɛva bɛ ahonle bɛmaa Awulae. ɔhanle kɛ, “Me ra ɔɔnya. Me ra raalɛ, fa wɔ ahonle maa me.” ɔbamaa wɔ ahonle bɔkɔbɔkɔ na Yeava sunsum kpalɛ Yeawula wɔ nu. Mmamaa wɔ ahonle ne mɔɔ bɔ adalɛ la bolɛbɛla wɔ oluakɛ awie biala mɔɔ maa ye ahonle bɛɛbɛla ye la le koasea (Prov. 28:26). Mɔɔ ze ɔɛɛbɛ la bekellie ye. Fuandi wɔ ɛtane ne amuala gua na toa kpalɛyɛɛ abo zo oluakɛ ɛtane ahatalɛ a le ewule. Ahɛɛɛdɛɛ mɔɔ vi Nyamenle nehane la yemɔ a le ngoane mɔɔ ɔnne awieɛɛ wɔ Jesus Christ anu.

Wɔva ɛ ɔɔ wɔmaa Nyamenle. Sɔ wɔ diedi nee wɔ ehulolɛ mɔɔ ɛɛ ye Jesus Christ anu la anu. Sɔ nu tagyɛɛ. Nyia diedi w ɔ wɔ ɛbɛlabɔɛ nu. Sɛɛ Sunsum ɔJuanzaɔuanza ne, maa Nyamenle ehulolɛ ne ɛdɛnla wɔ nu. Maa ɛ nye ɛla Jesus mɔɔ maa wɔ diedi ne di munli la ade, yemɔ

ṁṁṁ ṁka ekyii ɛnee yera ṁbali arelemgbunli ne ṁṁ aṅṅo zo Belemgbunli la.

“Yemṁ yee ṁkola ṁye wṁ ofi azedṁle nu, ṁkola ṁmaa eye ṅuanzanuanza na edi feleko wṁ Nyamenle nu, Nyamenle ṅelebevole, ye Pepedievole nee Belemgbunli ṁṁ le Duma nee Tumi wṁ ɛne nee mele ṁṁ ṁnne awielee. ṁye ɛke. (Jude 24,25).

“Azee bie wṁ ɛke ṁṁ le kpale tela alehyenle. Yee olua diedi nu yebanṁ ye ke ṁṁ nehane. Sele ne elkende adenle ne anu, Amaa Yeaziezie ye tenlabela eleka wṁ ɛke.

Yebado edwene wṁ ɛnwea kenlema zṁhane azo
Menli ṁṁ Nyamenle eyila be la edwene ne,
Ye sunsum ne eṅeli nyane bieko,
Evele kpokpoti ewie, yedo eṅomenlelele.

Zoliele:

Wṁ ahomeka nu, kenle bie
Yekeyia ɛnwea kenlema ne azo.”

A SPECIAL WORD FROM ANGP
UN MONDE SPÉCIAL DE L'ANGP
UMA PALAVRA ESPECIAL DA ANGP

This booklet "The Heart of Man" is available in over 538 languages and dialects spoken throughout the world (Africa, Asia, The Far East, South America, Europe, etc.) Our Heart Book is now also available on cell phones, tablets, etc from www.angp-hb.co.za or as an APP "Heart of Man" on Android phones.

Le livre du "Coeur de l'homme" peut être obtenu en plus de 538 langues et dialectes parlés dans le monde entier, à savoir: Afrique, Amérique, Asie, Extrême Orient, Europe. Notre Livre du Coeur est maintenant aussi disponible sur votre Téléphone cellulaire, plaques, etc. de www.angp-hb.co.za ou comme une Application "Heart of Man" sur téléphones Android.

Este livro "O Coração do Homem" é obtido em mais de 538 línguas e dialectos falados em todo o mundo, a saber: (África, Ásia, América do Sul, Extremo Oriente, Europa, etc). O nosso Livro O Coração do Homem também está agora disponível em telefone celular, tablets, etc. de www.angp-hb.co.za ou como um aplicativo "Heart of Man" nos telefones celulares Android.

The 10 heart pictures contained in this booklet are also available in the form of large coloured picture charts (86 x 61cm) bound together in a set of 10 pictures. These "Heart Charts" can be obtained with European or African features and are particularly suitable to be used in conjunction with the Heart Book for class-teaching, open air evangelization etc. Kindly contact us to ascertain the latest subsidized price of this chart.

Les 10 images du coeur qui figurent dans ce livre peuvent être obtenues en tableaux de couleur, format 86 x 61 cm, avec des physionomies européennes ou africaines. Ils peuvent être utilisés en même temps que le livre du coeur pour des classes bibliques, a

l'ecole du dimanche ou lors de reunions de plein air. Soyez aimable de nous contacter pour assurer les derniers prix en cours du tableau.

As 10 imagens do coracao, contidas neste livro podem ser obtidas num conjunto de 10 imagens em colorido no tamanho de (86 x 61 cm). Estes "Cartazes do Coracao podem ser obtidos com caracterfsticas Europeias e Africanas e podem ser usados em conjuncao com o mesmo livro em classes de ensino biblico, evangelizacao ou ao ar livre. Agradecemos que nos contacta- se para confirmacao do ultimo preco dos cartazes.

Kindly write to us if you are able to assist us with further translations of our free Gospel literature, informing us of the language into which you could translate this Gospel literature. Your assistance would be appreciated.

If you have found salvation in Christ, or have been otherwise blessed through our Gospel literature, please let us know. We would like to thank God with you, and remember you further in our prayers.

Nous vous invitons a nous contacter pour faire des arrangements concernant de nouvelles traductions de notre litterature, nous informant de la langue dans laquelle vous pouvez traduire cette litterature evangelique. Votre aide sera beaucoup appreciee.

Si vous avez trouve le salut en Christ ou si vous avez ete beni par notre litterature, nous vous prions de nous le faire savoir. Nous aimerions remercier Dieu avec vous et prier pour vous.

Nos vos convidamos a nos contactar, afim de fazer qualquer arranjo concernente a novas traducoes de nossa literatura em outras lnguas. Vossa assistencia sera muito apreciavel.

Se tem encontrado a salvacao em Cristo, ou se tem sido abençoado por intermedio da nossa literatura evangelica, faca o favor de nos

informar. Pois nos gostaríamos de agradecer a Deus juntamente convosco, e lembra-lo sempre em nossas orações.

For free Gospel literature, books and tracts in over 538 languages, write to:

Pour obtenir gratuitement de la littérature évangélique, des livres et des traités en plus de 538 langues, écrivez à:

Para obter gratuitamente a literatura evangélica, livros e folhetos em mais de 538 línguas diferentes escreva para:

E-MAIL: info@angp-hb.co.za
info@angp.co.za

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

P.O. Box 2191

PRETORIA

0001

R.S.A.

A Gospel Literature Mission financed by donations
Une Mission de littérature évangélique financée de dons
Missão de literatura Evangélica financiada por donativos

(Reg. No. 1961/001798/08)